

دوتا ۳۰۲	عهد عتیق / ۲۱
	امثال - بخش ۱
S = معلم ۲ (تدریس توسط معلم ۲)	

(S) به برنامه " دوره شاگردسازی از رادیو " خوش آمدید. در این مجموعه تعلیمی ، فرصت خواهید داشت با کتاب مقدس آشنا شوید. هنگامی که به این برنامه گوش می دهید ، در دفترتان ، یادداشت بردارید یا برنامه را ضبط کنید. امروز کتاب امثال - بخش ۱ را معرفی خواهیم کرد. در مورد آن بعنوان بخشی از اشعار کتاب مقدس ، منشأ آن ، هدف از نوشته شدن آن ، و نیز تقسیم بندی اش مطالبی خواهیم آموخت.

نکته ۱ - کتاب امثال بخشی از اشعار کتاب مقدس است.

اشعار کتاب مقدس در کتابهای ایوب ، مزامیر ، امثال ، جامعه و غزل غزلها یافت می شوند ، اما در بخشهایی از نوشته های انبیا و حتی فرمایشهای عیسی مسیح نیز به چشم می خورند.

اول. آثار حکمت کهن.

آثار حکمت کهن بطور قابل ملاحظه ای در میان تمام اقوام شرقی توسعه یافته و شکل گرفته بود. باستان شناسان نمونه های بی نظیری از مجموعه های حکم در زبانهای اقوام باستانی مصر ، اکد ، آرام ، اوگاریت ، و عرب یافته اند. قدمت این مجموعه ها بین ۲۲۵۰ الی ۶۶۹ قبل از میلاد مسیح می باشند. این نکات ما را به این نتیجه گیری می رساند که عبرانیها نه تنها اشعار خود را در ذهن بخاطر می سپردند و آنها را بصورت شفاهی به دیگران منتقل می کردند ، بلکه آنها را در همان زمان خلق ، باید به صورت نوشتار نیز در آورده باشند.

"آثار حکمت" شامل تمام انواع اصول و دستورات عملی برای روش زندگی بود. و بر مشاهده هوشمندانه ذات و رفتار انسانی مبتنی است. در این نوع آثار انواع قواعد مربوط به موفقیت در زندگی اجتماعی ، تجاری و سیاسی ذکر می شود. آثار حکمت عبری بیشتر جنبه عملی داشت تا الهیاتی و فلسفی. "مرد حکیم" شخصی بود که ترس خدا در او بود و از خدا معرفت و شناخت داشت (امثال ۹: ۱۰). او می دانست با شناخت و مهارت و تبحر خود چگونه به انجام کارها بپردازد (خروج ۳۱: ۳). او همچنین شخصی بود که در مواقع بحرانی می توانست به راحل و پاسخ درست برسد (پیدایش ۴۱: ۳۹). در اسرائیل حکمت ، درخصوص هنر کنار آمدن با همه نوع افراد کاربرد داشت. حکمت ، هنر شناخت ارتباط صحیح با انسانهای غنی و فقیر ، پادشاهان و خدمتگزاران ، و همسایه و جنس مخالف بود. در میان قوم عبرانی ، بخش اعظمی از حکمت کهن در میان خود مردم یافت می شد و همینطور در میان مردم دیگر مشرق زمین که وسیله ای در دست خدا بودند برای الهامات او. خدا از طریق آثار حکمت در کتاب مقدس ، آنچه را که در نظرش حکمت و حماقت می باشد ، آشکار کرده است.

دوم. کتاب امثال ، اثری است حکمتی.

امثال ، اشعار تعلیمی هستند ، یعنی اشعاری که هدف از آن تعلیم دادن حکمت به قوم خدا است. مردم حکیم اسرائیل که ذهنشان توسط روح القدس روشن شده بود ، در پی آن بودند تا طریقه های خدا را بشناسند ، و همچنین با مطالعه بر امور ثابت در تجربه های انسانی ، زندگی را بشناسند. شناخت زندگی در کتاب امثال حول این محور می چرخد که "عمل کردن به حکمت یا درستکاری منجر به سعادت و حیات می گردد" ، در حالیکه "عمل کردن به حماقت یا بدکاری منجر به رنج و مرگ می شود". تنها طریق عملی برای آنکه ایمانداران دوره عهد عتیق بتوانند به برکات حکمت و مخاطرات حماقت پی ببرند ، آن بود که به سعادت افراد حکیم و مصیبت های افراد نادان اشاره کنند. کتاب امثال ، رهنمودی است برای زندگی موفق: در این کتاب نتایج زندگی توأم با حکمت در تقابل با نتایج زندگی توأم با حماقت قرار گرفته است.

نکته ۲ - منشأ کتاب امثال

اول. نام کتاب.

در متن عبری کتاب مقدس ، این کتاب با کلمات آغازین آن نامگذاری شده است ، یعنی "امثال سلیمان". واژه "مَثَل" به معنای "بازنمایی هر چیز" است و احتمالاً به معنای بازنمایی اتفاقات در زندگی روزمره می باشد. در حزقیال ۱۲: ۲۲ و ۱۸: ۲ ، این کلمه به معنای "ضرب المثل" است. در حزقیال ۱۷: ۲ و ۲۴: ۳ به معنای "مَثَل یا معما" است. در اشعیا ۱۴: ۴ به معنای "ریشخند" یا "سرودی مضحکه آمیز" می باشد. و در حزقیال ۱۴: ۸ به معنای "مَثَل عبرت آمیز" یا "سخنی تمسخر آمیز" است. امثال حاوی اشاره ها و کنایه ها ، مقایسه ها و تضادها ، امثال و تمثیلهای ، و سخنانی با معانی عمیق هستند.

دوم. نویسنده کتاب.

کتاب امثال تنها یک نویسنده نداشت. امثال ۱: ۱۰ تا ۱۶: ۲۲ و همچنین ۲۵: ۱ تا ۲۹: ۲۷ ، همگی از جمله امثال سلیمان پادشاه بودند ، و امثال ۲۲: ۱۷ تا ۲۴: ۲۲ و همچنین ۲۴: ۲۳-۲۴ همگی سخنان "انسان حکیم" بودند. امثال ۱: ۳۰-۳۳ امثال آگور بودند. امثال ۳۱: ۱-۹ امثال لموئیل پادشاه بودند که مادرش به او آموخته بود. و امثال ۳۱: ۱۰-۳۱ سرودی توشیحی است که در آن هر آیه به ترتیب با حروف الفبای عبری آغاز می گردد. از آنجایی که بخش اعظم کتاب توسط سلیمان پادشاه نوشته شده است ، بنابراین امثال ۱: ۱ می فرماید که این کتاب حاوی امثال سلیمان است.

سوم. چگونگی نوشته شدن و گردآوری شدن کتاب.

یک. "نوشته شدن امثال". اول پادشاهان ۴: ۳۲-۳۴ می فرماید سلیمان پادشاه ۳۰۰۰ مَثَل گفت و ۱۰۰۵ سرود سرابید. او به توصیف نباتات پرداخت... و درباره حیوانات و پرندگان ، خزندگان و همینطور ماهیان تعلیم داد. اشخاص دیگری

نیز بودند که مثل‌هایی نوشتند ، برای نمونه امثال "مردان حکیم" ، یعنی آگور و لمونیل. آگور و لمونیل احتمالاً اسرائیلی نبودند اما به خداوند ایمان داشتند (۳۰: ۶ و تثنیه ۴: ۲). "سخنان پر از حکمت آنان" بعنوان "باری" بود که روح‌القدس بر دل آنها نهاده بود تا با مردم سخن بگویند ، یعنی همان کاری که انبیا انجام دادند.

دو. "مجموعه‌های کوچکتری از امثال". جامعه ۱۲: ۱۱ درباره "مجموعه‌ای از سخنان مردان حکیم" سخن می‌گوید و این نشان می‌دهد که از زمان‌های بسیار قدیم ، مجموعه‌هایی از سخنان حکمت وجود داشته‌اند. در کل ، مجموعه امثال در کتاب امثال ، حاکی از وجود هیچ‌گونه طبقه‌بندی یا ترتیب منطقی نیست. اما ایجاد ارتباط بین دو اندیشه ، باید نویسندگان یا گردآورندگان را برای مرتب کردن امثال در مجموعه‌های خود هدایت کرده باشد. برای نمونه ، امثال ۱: ۱۹-۱۶ ظاهراً بین فصل‌های ۵ و از ۶: ۲۰ به بعد جا ندارد. در حالیکه امثال فصل ۵ و ۶: ۲۰ تا ۷: ۲۷ هشدارهایی عملی در خصوص زنا هستند ، اما امثال ۶: ۱-۹ درباره امنیت ، کاهلی ، توصیف فریبکاری و هفت چیزی که خدا از آنها نفرت دارد سخن می‌گویند. این موضوعات بظاهر در فصل‌های ۵ تا ۷ جای ندارند. اما با بررسی دقیقتر ، خواهیم دید که اندیشه‌هایی مرتبط بین این دو بخش وجود دارد: بدین ترتیب که امثال فصل ۵ ، درباره شرایط عملی صحبت می‌کند که در رابطه با فرمان هفتم خدا است ، یعنی "زنا مکن". امثال ۵: ۱۰ هشدار می‌دهد که زنا منتهی به از دست دادن مال فراوان خواهد شد. این اندیشه ، اعمال شریر دیگری را به یاد نویسنده یا گردآورنده آورد که می‌توانست منجر به از دست دادن مال فراوان باشد ، برای نمونه ، کنار گذاشتن امنیت و پناه بردن به کاهلی. اینها درباره شرایطی عملی سخن می‌گویند که در رابطه با فرمان هشتم هستند ، یعنی "دزدی مکن". اندیشه ارتباطی که بین فرمان‌های هفتم و هشتم وجود داشت ، نویسنده را به یاد مواردی انداخت که به فرمان نهم مربوط می‌شدند ، یعنی "شهادت دروغ مده" ، و همینطور فرمان ششم ، یعنی "قتل مکن". "آدم رذل و بدطینت که دائم دروغ می‌گوید" و "دست‌هایی که خون بی‌گناه را می‌ریزند" ، گنا‌هایی هستند نسبت به فرمان‌های نهم و ششم. بنابراین ، اندیشه‌ای در بخشی از امثال می‌تواند به مثابه پلی ارتباطی بین افکار مرتبط با آن ، در بخش بعدی آن باشد.

سه. "کتاب امثال چه زمانی نوشته و گردآوری شد؟ هنگامی که مجموعه‌هایی کوچکتر از امثال بصورت مجموعه‌هایی بزرگتر گردآوری می‌شوند ، انتظار می‌رود که با تکرار بعضی از امثال روبرو شویم. حتی در مجموعه‌های بزرگتر ، مواردی از تکرار مثلها وجود دارد. امثال ۲: ۱۶ را با ۷: ۵ ، ۳: ۱۵ را با ۸: ۱۱ ، ۱۰: ۱ را با ۱۵: ۲۰ ، ۱۴: ۱۲ را با ۱۶: ۲۵ ، ۱۴: ۲۰ را با ۱۹: ۴ مقایسه کنید. بنابراین ، حتی مجموعه‌های بزرگتر و مشخصی که در دست می‌باشند ، از مجموعه‌های کوچکتر تشکیل یافته‌اند. و بالاخره اینکه ، کتاب امثال بصورت مجموعه‌ای واحد از میان مجموعه‌های بزرگتر امثال ظاهر شد.

چهارم. کتاب امثال چه زمانی نوشته و گردآوری شد؟

سلیمان پادشاه از سال ۹۷۱ تا ۹۳۱ قبل از میلاد سلطنت کرد. بنابراین امثال او باید قبل از سال ۹۳۱ قبل از میلاد نوشته شده باشند. ما نمی‌دانیم امثال آگور ، لمونیل و دیگر مردان حکیم چه زمانی نوشته شدند. با وجود این ، شرارت‌های روحانی و اخلاقی که در این کتاب توصیف شده ، همان اعمال شرورانه‌ای بودند که انبیا در زمان پادشاهان اسرائیل و یهودا ، بر ضد آنها موعظه می‌کردند. مدرکی وجود ندارد که این فرضیه را رد کند که کتاب امثال قبل از حزقیای پادشاه نوشته شده است. بر اساس امثال ۲۵: ۱ ، "مثل‌های سلیمان" توسط مردان حزقیای پادشاه نسخه‌برداری شد. حزقیای پادشاه در مملکت جنوبی (یعنی یهودا) از سال ۷۲۶ تا ۶۸۵ قبل از میلاد سلطنت کرد. سه عامل می‌توانسته در جمع‌آوری امثال دخالت داشته باشد:

یک. اشعیای نبی که از سال ۷۴۰ تا ۶۸۰ قبل از میلاد مسیح نبوت کرد ، باید تأثیر روحانی عمیقی بر حزقیای و مردمش نهاده باشد.

دو. شکست خارق‌العاده سپاه نیرومند پادشاه آشور ، یعنی سنحاریب در حدود سال ۷۰۱ قبل از میلاد بدست فرشته خدا باید عمیقاً بر زندگی روحانی بسیاری از قوم اسرائیل تأثیر گذاشته باشد.

سه. مملکت شمالی اسرائیل در سال ۷۲۱ قبل از میلاد مسیح مورد حمله آشور قرار گرفت و به سرزمین آشور تبعید شد. بنابراین بسیار قابل درک است که پادشاهی خداپرست همچون حزقیای دستور داده باشد که تا حد امکان تمام سخنان حکمت اسرائیل بصورت یک مجموعه جمع‌آوری گردد تا برای نسل‌های بعدی محفوظ بماند.

بنابراین چنین نتیجه می‌گیریم که تمام امثال ، قبل از حزقیای نوشته شده ، بصورت مجموعه‌های کوچکتر جمع‌آوری شدند. بالاخره کتاب امثال از مجموعه‌های کوچکتری از امثال در زمان حزقیای پادشاه ، یعنی قبل از ۶۵۸ قبل از میلاد گرد آورده شد.

پنجم. جایگاه کتاب امثال در مجموعه کتاب‌های رسمی کتاب‌مقدس ، یعنی فهرست کتاب‌های الهامی کتاب‌مقدس

(کائن)

یک. "کتاب‌های رسمی کتاب‌مقدس به زبان عبری در سه بخش مرتب شده بودند":

"شریعت" که متشکل بود از پنج کتاب موسی.

"نوشته‌های انبیا" که متشکل بود از نوشته‌های انبیای متقدم و متأخر. انبیای متقدم عبارت بودند از یوشع ، داوود ، سموئیل و پادشاهان ، و انبیای متأخر عبارت بودند از اشعیا ، ارمیا ، حزقیال و ۱۲ انبیای کوچک.

"نوشته‌ها". بر اساس منبعی قابل اعتماد ، ترتیب کتابها در این بخش سوم از کتاب‌مقدس عبری در اصل عبارت

بودند از: مزامیر ، ایوب ، امثال ، روت ، غزل غزلها ، جامعه ، مرثیه‌ها ، اِستر ، دانیال ، عزرا ، نحما ، و اول و دوم تواریخ. این ترتیب ، احتمالاً منعکس‌کننده ترتیبی بود که این کتابها تصور می‌شد به کتاب‌های رسمی و الهامی کتاب‌مقدس (کائن) تعلق داشته باشند.

دو. "کتابهای رسمی فعلی کتاب مقدس در پنج بخش مرتب شده‌اند". هر چند این کتابها متشکل از همان کتابهای رسمی کتاب مقدس عبری است، اما به ترتیب متفاوتی تنظیم شده‌اند و بر اساس تقسیم‌بندی و ترتیب ترجمه‌های یونانی و لاتین از کتاب مقدس عهد عتیق به زبان عبری مرتب شده‌اند. کتابهای رسمی عهد عتیق که اینک در دست ما می‌باشد، متشکل از پنج بخش است:

"پنج کتاب شریعت" که متشکل است از پیدایش، خروج، لاویان، اعداد و تثبیه.
"۱۲ کتاب تاریخی"، که متشکل است از یوشع، داوران، روت، دو کتاب سموئیل، دو کتاب پادشاهان، دو کتاب تواریخ، عزرا، نحمیا و استر.
"پنج کتاب شعر" که متشکل است از ایوب، مزامیر، امثال، جامعه و غزل غزلها.
"پنج انبیای بزرگ" که متشکل است از اشعیا، ارمیا، حزقیال، مرثیه‌ها و دانیال.
"انبیای کوچک" که متشکل است از ۱۲ کتابهای آخر عهد عتیق.

نکته ۳ - هدف از نگارش کتاب امثال

اول. هر چند مقام بسیار رفیعی به حکمت داده شده، اما حکمت قابل دسترسی است. از سویی، چنان مقام رفیعی به "حکمت" بخشیده شده که همطراز خود خداست (۸). از سویی دیگر، "حکمت" قابل دسترسی در دنیا است، زیرا او در خیابانها با صدای بلند مردم را نزد خود می‌خواند (۱: ۲۰-۲۳) و از مردم دعوت می‌کند تا بروند و در ضیافت او بنشینند (۹: ۱-۶).

دوم. هر کس باید بین حکمت و حماقت یکی را انتخاب کند. کتاب امثال با دو طریق سر و کار دارد که انسانها باید انتخاب کنند: یک طریق منتهی به مرگ است، در حالیکه طریق دیگر منتهی به حیات می‌شود. امثال ۸: ۳۵-۳۶ می‌فرماید: "هر که مرا بیاید حیات را یافته و خداوند را خشنود ساخته است؛ اما کسی که مرا از دست بدهد به جانش لطمه می‌زند، آنانی که از من منتفر باشند مرگ را دوست دارند" (۱: ۳۲-۳۳).

سوم. حکمت با خداپرستی و درستکاری در ارتباط است. انسانهای بدکار نادان هستند و طریق آنها بطور قطع منتهی به مرگ می‌شود. انسانهای درستکار حکیم هستند و طریق آنها قطعاً منتهی به حیات خواهد شد (۱۵: ۲۴). و از آنجا که حکمت راستین از بالا و از سوی خداوند می‌آید (۲: ۶ و یعقوب ۱: ۱۷ و ۳: ۱۷)، و از آنجا که حکمت راستین با ترس خداوند آغاز می‌گردد (۱: ۷ و ۹: ۱۰)، بنابراین "درستکاران" تنها آنانی نیستند که دست به اعمال صحیح و درست می‌زنند، بلکه آنانی هستند که در رابطه صحیح و درست با خداوند و حقایق مکشوف شده خداوند قرار دارند. از آنجا که حیات حقیقی با ترس خداوند آغاز می‌گردد (۱۴: ۲۶)، بنابراین مفهوم "درستکاران" مترادف است با "ایمانداران به خداوند". آن دسته از افرادی که از خدای کتاب مقدس ترس دارند، در تقابل با افراد بی‌خدا قرار گرفته‌اند. خدای قدوس کتاب مقدس در تقابل با انسانهای منحرف قرار گرفته است (۳: ۳۲ و ۸: ۱۳ و ۱۱: ۲۰). افرادی که از خدای کتاب مقدس می‌ترسند در تقابل با انسانهایی قرار گرفته‌اند که از خدا نفرت دارند (۱۴: ۲). درستکاران در مقابل بدکاران قرار گرفته‌اند (۱۰: ۲۴ و ۳۰ و ۱۱: ۵-۶ و ۱۲: ۳). و انسانهای حکیم در تقابل با انسانهای نادان قرار گرفته‌اند (۱۲: ۱۶ و ۲۳ و ۱۳: ۱۰ و ۲۰: ۲۲ و ۳). کسانی که محبت می‌کنند در مقابل کسانی قرار گرفته‌اند که نفرت می‌ورزند (۱۰: ۱۲ و ۱۳: ۲۴). افراد کوشا و ساعی در مقابل افراد کاهل قرار گرفته‌اند (۶: ۶ و ۱۰: ۴). امثال ۱۰: ۲۴ می‌فرماید: "آنچه بدکاران از آن می‌ترسند بر سرشان می‌آید، اما نیکان به آرزوی خود می‌رسند". و امثال ۱۰: ۳۰ می‌فرماید بدکاران همیشه بر زمین نخواهند ماند، اما درستکاران همیشه از امنیت برخوردار خواهند بود. بطور خلاصه، هدف از نگارش کتاب امثال آن است تا انسانها را به سمت زندگی خداپرستانه و درستکارانه جذب کند و آنها را نسبت به زندگی خدانشناسانه و بدکارانه بتراساند.

نکته ۴ - تقسیم‌بندی کتاب امثال

مضمون کتاب امثال در امثال ۱: ۷ و ۹: ۱۰ یافت می‌شود: "خدا ترسی اساس حکمت است و شناخت خدای مقدس انسان را دانا می‌کند". کتاب امثال را می‌توان به ۸ بخش تقسیم‌بندی کرد:

بخش اول: امثال ۱: ۱ تا ۹: ۱۸

مقدمه‌ای طولانی بر مجموعه‌های امثال. فصل ۱، هدف و مضمون امثال را توصیف می‌کند و انسانها را فرا می‌خواند تا از طریق بدکاران برحذر باشند و بجای آن به ندای حکمت پاسخ گویند. فصل ۲ به شرح و توصیف مزیت‌های حکمت می‌پردازد. فصل ۳ پیشنهاد می‌کند تا به حکمت تسلیم شویم. فصل ۴ با لحنی پدرا نه توصیه می‌کند تا حکمت را بدست آوریم. فصل ۵ درباره زنا هشدار می‌دهد. فصل ۶ درباره کنار گذاشتن امنیت بخاطر دیگران، کاهلی، فریبکاران و هفت چیز که مورد نفرت خدا هستند، هشدار می‌دهد. فصلهای ۶ و ۷ هشدارهایی دیگری درباره زنا می‌دهند. فصل ۸ به توصیف خصوصیت والای حکمت می‌پردازد. فصل ۹ دعوت حکمت را در تقابل با دعوت حماقت قرار می‌دهد.

بخش دوم: امثال ۱۰: ۱ تا ۲۲: ۱۶

اینها امثال سلیمان پادشاه هستند. هر چند نمی‌توان بخوبی امثال را طبقه‌بندی کرد، اما نکات زیر کمک خواهند کرد تا امثالی را که در هر فصل نوشته شده‌اند، به یاد بسپاریم: فصل ۱۰ درباره سختکوشی در کار، مزد حلال و خویشنداری در زبان، سخن می‌گویند. فصل ۱۱ در ارتباط با صداقت، فروتنی، وفاداری، امانت داری و بخشش نیکوکارانه است. فصل ۱۲ به موضوعات توبیخ و اصلاح، شخصیت نیکوی زنان، واقعیتگری صادقانه، مراقبت از حیوانات و پرهیزکاری در سخن گفتن می‌پردازد. فصل ۱۳ درباره واقع‌نگری بی‌پیرایه، پذیرفتن نصیاح، صداقت در امور مالی، دوست شدن با افراد حکیم و

تربیت فرزندان صحبت می‌کند. فصل ۱۴ درباره ارزشگذاری و طرح‌ریزی نقشه‌ها در رابطه با امور شخصی ، و نتیجه هر طریق و نقشه کشیدن برای امور نیکو صحبت می‌کند. فصل ۱۵ درباره حکمت در هنگام سخن گفتن ، و درباره لزوم تفکر قبل از پاسخ دادن و صحبت آرام و موقرانه صحبت می‌کند. فصل ۱۶ درباره طرح نقشه و حاکمیت مطلق خدا صحبت می‌کند. فصل ۱۷ درباره دوستی و عدم وجود فساد در انصاف و عدالت سخن می‌گوید. فصل ۱۸ درباره دوستی و لزوم شنیدن قبل از اجرای حکم عدالت صحبت می‌کند. فصل ۱۹ درباره لزوم وجود صداقت در کار ، وفاداری و تربیت فرزندان گفتگو می‌کند. فصل ۲۱ درباره طریقه‌های درست و نادرست در بخشیدن پول صحبت می‌کند ، و فصل ۲۲ درباره پول و فرزندان.

بخش سوم: امثال ۱۷: ۲۲ تا ۲۴: ۲۲

اینها امثال افراد حکیم هستند. فصل ۲۲ درباره دوستی و عدالت صحبت می‌کند. فصل ۲۳ درباره خویشتنداری شخصی و وظیفه فرزندان گفتگو می‌کند. فصل ۲۴ درباره برحذر بودن از افراد بدکار ، نجات دادن ضعفا ، و سختکوشی در کار سخن می‌گوید.

بخش چهارم: امثال ۲۴: ۲۴-۳۴

امثالی دیگر از افراد حکیم.

بخش پنجم: امثال ۱: ۲۵ تا ۲۷: ۲۷

امثالی دیگر از سلیمان پادشاه. فصل ۲۵ درباره شکیبایی و انجام اعمال نیک صحبت می‌کند. فصل ۲۶ درباره حکمت در سخن گفتن سخن می‌گوید. فصل ۲۷ درباره دوستی و مراقبت و توجه از دیگران صحبت می‌کند. فصل ۲۸ درباره نظم و قانون گفتگو می‌کند. فصل ۲۹ درباره تربیت ، خویشتنداری و نترسیدن از انسان صحبت می‌کند.

بخش ششم: امثال ۱: ۳۰-۳۳

امثال آگور. این امثال در خصوص روابط بین انسانها صحبت می‌کند.

بخش هفتم: امثال ۱: ۳۱-۹

امثال لموئیل پادشاه. این امثال درباره وظیفه رهبران بحث می‌کند.

بخش هشتم: امثال ۱۰: ۳۱-۳۱

سرودی که در زبان عبری بر اساس ترتیب الفبایی نوشته شده است. این سرود به گفتگو درباره همسری با خصوصیات والا می‌پردازد.

تکلیف برای هفته آینده

اول. در طول هفته آینده ، امثال ۱۶-۳۱ را بخوانید. هفته آینده ، به معرفی کتاب امثال - بخش ۲ خواهیم پرداخت.

دوم. کتابهای دستورعمل "بروید و ملکوت خدا را موعظه کنید" را ملاحظه کرده و به آدرس اینترنتی

www.dota.net مراجعه کنید. این آدرس را به حروف تکرار میکنم ....

سوم. هر شنبه تا چهارشنبه به برنامه " دوره شاگردسازی از رادیو " گوش دهید .